

Mladá veda

Young Science



Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 3, ročník 14., vydané v júni 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Ostrov Mull, Škótska vysočina. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

PEDAGOGICKÁ DOKUMENTÁCIA UČITEĽA – DOBRÝ SLUHA ALEBO ZLÝ PÁN? SONDÁŽ DO VYBRANÝCH PEDAGOGICKÝCH DOKUMENTOV ŠKOLY

TEACHER PEDAGOGICAL DOCUMENTATION – A HELPFUL TOOL OR AN ADMINISTRATIVE BURDEN? A PROBE INTO SELECTED PEDAGOGICAL DOCUMENTS OF SCHOOLS

Gabriela Rošteková¹

Autorka pôsobí ako externá doktorandka na Katedre slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vo svojom výskume sa venuje problematike jazykovej edukácie, kurikula a uplatňovania komunikačného aspektu lingvistiky vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry.

The author is an external doctoral student at the Department of Slovak Language and Communication, Faculty of Arts, Matej Bel University in Banská Bystrica. Her research focuses on language education, curriculum issues and the application of the communicative aspect of linguistics in the teaching of Slovak language and literature.

Abstract

Pedagogical documentation is a natural part of teachers' work. It should help teachers organise their teaching, plan individual topics and connect curricular requirements with real classroom practice. In practice, however, it is often perceived also as an administrative duty. The paper focuses on selected pedagogical documents related to the teaching of Slovak language and literature at lower secondary level, especially the school educational programme and the teacher's thematic educational plan. The aim is to show how these documents are used by two Slovak language and literature teachers and whether they function more as a practical aid or as a formal obligation. The study is based on narrative interviews, a probe into school educational programmes and thematic educational plans. The findings suggest that teachers do not reject pedagogical documentation as such. They find it useful when it helps them plan teaching, but

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Gabriela Rošteková, Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Tajovského 51, 974 01 Banská Bystrica
E-mail: gabriela.rostekova@student.umb.sk

they perceive it critically when it only repeats standards, textbook chapters or ready-made templates without a clearer connection to the needs of a particular class.

Key words: curriculum, thematic educational plan, school educational programme, state educational programme, pedagogical documentation, Slovak language and literature

Abstrakt

Pedagogická dokumentácia predstavuje prirodzenú súčasť práce učiteľa. Mala by mu pomáhať pri organizácii vyučovania, plánovaní učiva a prepájaní kurikulárnych požiadaviek s reálnou pedagogickou praxou. V praxi však býva vnímaná aj ako administratívna povinnosť. Príspevok sa zameriava na vybrané pedagogické dokumenty súvisiace s vyučovaním slovenského jazyka a literatúry na 2. stupni základnej školy, najmä na školský vzdelávací program a tematický výchovno-vzdelávací plán učiteľa. Cieľom je ukázať, ako s týmito dokumentmi pracujú dve učiteľky slovenského jazyka a literatúry a či fungujú skôr ako praktická pomôcka alebo ako formálna povinnosť. Štúdia vychádza z naratívnych interview, sondáže do školských vzdelávacích programov a tematických výchovno-vzdelávacích plánov. Zistenia naznačujú, že učiteľky pedagogickú dokumentáciu neodmietajú ako takú. Za užitočnú ju považujú vtedy, keď im pomáha pri plánovaní vyučovania, kriticky ju však vnímajú v situáciách, keď iba opakuje štandardy, kapitoly učebnice alebo hotové vzory bez jasnejšieho prepojenia s potrebami konkrétnej triedy.

Kľúčové slová: kurikulum, tematický výchovno-vzdelávací plán, školský vzdelávací program, štátny vzdelávací program, pedagogická dokumentácia, slovenský jazyk a literatúra

Úvod

K výraznejším zmenám v oblasti slovenského regionálneho školstva prišlo prijatím zákona č. 245/2008 Z. z. Od tohto obdobia sa výchova a vzdelávanie začali realizovať prostredníctvom vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni. Na úrovni školy sa do popredia dostal školský vzdelávací program, ktorý má konkretizovať požiadavky štátneho vzdelávacieho programu podľa podmienok a profilácie konkrétnej školy. Na tieto dokumenty v pedagogickej praxi nadväzuje aj plánovanie učiteľa, najmä prostredníctvom tematického výchovno-vzdelávacieho plánu. Práve tento dokument predstavuje priestor, v ktorom sa všeobecné kurikulárne požiadavky premietajú do konkrétneho časového a obsahového rozvrhnutia učiva. Pedagogická dokumentácia by mala byť pre učiteľa dobrým sluhom. Mala by mu pomôcť zorientovať sa v učive, premyslieť si časové rozvrhnutie tém a hľadať súvislosti medzi cieľmi, obsahom a potrebami žiakov. V školskom prostredí sa však stretávame aj s opačnou skúsenosťou. Dokumentácia sa môže stať zlým pánom vtedy, keď sa jej tvorba zúži na vyplňanie tabuliek, prepisovanie štandardov alebo na mechanické kopírovanie učebníc. Na tomto mieste preto nevnímame pedagogickú dokumentáciu iba ako súbor predpísaných dokumentov. Zaujímá nás najmä to, ako sa s ňou pracuje. Pozornosť venujeme práve školským vzdelávacím programom a vybraným tematickým výchovno-vzdelávacím plánom dvoch učiteliek slovenského jazyka a literatúry. Na tomto mieste je potrebné pripomenúť, že tematický výchovno-vzdelávací plán nie je v školskom prostredí vnímaný jednoznačne. Hoci v praxi často funguje ako bežná súčasť plánovania práce učiteľa, jeho postavenie nemožno stotožňovať so záväznými pedagogickými dokumentmi školy. Práve táto skutočnosť je pre náš príspevok

dôležitá, pretože umožňuje sledovať rozdiel medzi formálnou požiadavkou školy a reálnou potrebou učiteľa plánovať vyučovanie. Cieľom príspevku je preto zistiť, či tieto dokumenty reálne pomáhajú učiteľom pri plánovaní vyučovania, alebo sa stávajú skôr formálnou súčasťou školskej administratívy.

Cieľ štúdie a výskumné otázky

Hlavným cieľom príspevku je zistiť, akú funkciu plnia vybrané pedagogické dokumenty, a to najmä vzdelávacie programy, vzdelávací štandard slovenského jazyka a literatúry a tematický výchovno-vzdelávací plán, v praxi učiteliek slovenského jazyka a literatúry na 2. stupni základnej školy. Cieľom nie je iba opísať uvedené dokumenty, ale najmä posúdiť ich funkčnosť v pedagogickej praxi. Zaujímá nás, či majú pre učiteľky praktický význam, akým spôsobom ich využívajú pri plánovaní vyučovania a kedy sa ich používanie zužuje na formálnu alebo administratívnu povinnosť. Výskumný zámer konkretizujú tieto otázky:

- Ako učiteľky slovenského jazyka a literatúry vnímajú školský vzdelávací program a tematický výchovno-vzdelávací plán?
- Do akej miery analyzované TVVP vychádzajú zo vzdelávacieho štandardu, učebnice a podmienok konkrétnej školy?
- Aké podobnosti a rozdiely možno identifikovať medzi dokumentáciou dvoch skúmaných škôl a učiteliek?
- V ktorých aspektoch pedagogická dokumentácia plní funkciu praktickej pomôcky a v ktorých aspektoch nadobúda charakter administratívnej záťaže?

Metodika a organizácia sondy

Štúdia má charakter kvalitatívnej sondy. Tento postup sme zvolili preto, že predmetom záujmu nebolo štatisticky overovať jav na veľkej vzorke, ale bližšie nahliadnuť do toho, ako sa pedagogická dokumentácia používa v konkrétnej školskej praxi. Výskum kombinuje dva zdroje údajov: naratívne interview a obsahovú analýzu pedagogických dokumentov podľa sledovaných kritérií.

Naratívne interview sme zvolili preto, že umožňuje zachytiť nielen faktické informácie, ale aj skúsenosť učiteliek, ich postoj k dokumentácii a spôsob, akým o nej uvažujú. Respondentky boli vybrané zámerné. Išlo o dve učiteľky slovenského jazyka a literatúry s niekoľkoročnou praxou, ktoré pôsobia na odlišných typoch základných škôl. Z dôvodu zachovania anonymity ich označujeme ako U1 a U2.

Predvýskum nebol realizovaný, čo považujeme za limit sondy. Túto skutočnosť neuvádzame ako ospravedlnenie, ale ako obmedzenie, ktoré treba pri interpretácii výsledkov zohľadniť. V ďalšom výskume by bolo vhodné výskumný nástroj overiť na väčšej vzorke učiteľov a doplniť ho aj o pozorovanie práce s dokumentáciou počas školského roka.

Pri interview sme sledovali najmä tieto oblasti: profesijnú dráhu učiteliek a ich vzťah k predmetu, vnímanie reformy školstva, skúsenosť s pedagogickou dokumentáciou, tvorbu a aktualizáciu TVVP, vzťah TVVP k vzdelávaciemu štandardu a učebnici, praktickú využiteľnosť dokumentov a návrhy na zmenu. Pri analýze ŠkVP a TVVP sme si všimli štruktúru dokumentu, nadväznosť na štátne kurikulárne dokumenty, mieru prispôbenia podmienkam školy a triedy a jeho využiteľnosť pre učiteľskú prax.

Naratívne interview s učiteľkami slovenského jazyka a literatúry

V diplomovej práci sme cielene oslovili dve učiteľky slovenského jazyka a literatúry. V tejto štúdií sa k získaným údajom vraciame preto, aby sme výraznejšie ukázali, ako sa ich skúsenosť premieta do vnímania pedagogickej dokumentácie. Obe respondentky spája pozitívny vzťah k predmetu, no zároveň aj pomerne kritický pohľad na administratívnu stránku práce učiteľa.

U1 sa charakterizuje ako aktívna a inovatívna učiteľka. Pri pedagogickej dokumentácii zdôrazňuje najmä spoluprácu v predmetovej komisii. TVVP vníma ako pomôcku pri plánovaní vyučovania, ale pripomína aj potrebu jeho pravidelnej aktualizácie. U2 kladie dôraz na systematizáciu učiva a praktické využitie poznatkov. Pri TVVP priznáva, že vychádza aj z dostupných vzorov, najmä z portálu Zborovňa, ktoré si následne upravuje podľa potreby.

Z rozhovorov vyplynulo, že učiteľky dokumentáciu nevnímajú iba negatívne. Problémom teda nie je samotný ŠkVP alebo TVVP. Problém nastáva vtedy, keď dokument prestáva súvisieť s reálnym vyučovaním. Ak učiteľke pomáha zorientovať sa v učive a plánovať hodiny, má význam. Ak sa však iba vytvorí, odovzdá a ďalej sa s ním nepracuje, mení sa na administratívny úkon.

Kritérium	U1	U2
Vzťah k povolaniu	Učiteľstvo vníma ako poslanie, dôležitý je pozitívny vzťah k slovenčine a histórii.	Výber povolania ovplyvnil rodinný vzor a vzťah k čítaniu.
Charakteristika	Moderná, aktívna, inovatívna, prispôsobuje učenie potrebám žiakov.	Systematická, zdôrazňuje praktické využitie učiva a hravé metódy.
Názor na reformu	Vníma potrebu zmien, najmä v obsahu vzdelávania a učebniciach.	Je skeptická, upozorňuje na rozdiel medzi teóriou a praxou.
TVVP	Vypracúva sa a aktualizuje v predmetovej komisii; učiteľka ho vníma ako pomôcku.	Vychádza z dostupných plánov, ktoré upravuje podľa potreby.
Kritický moment	Rizikom je formálne preberanie štandardov a učebnicovej štruktúry.	Rizikom je preberanie hotových plánov bez dostatočnej individualizácie.

Tabuľka 1 – Porovnanie výpovedí učiteliek U1 a U2

Zdroj: vlastné spracovanie

Sondáž do školských vzdelávacích programov

Prvá škola, kde pôsobí U1, sa nachádza v obci na Liptove. Ide o plnoorganizovanú základnú školu s menším počtom žiakov a pedagogických zamestnancov. Škola sa zapája do viacerých projektov, ktoré sú zamerané na environmentálnu výchovu, recykláciu, zdravý životný štýl a rozvoj finančnej gramotnosti. Školský vzdelávací program je zverejnený a spracovaný v súlade so štátnym vzdelávacím programom. Dokument je rozsiahly a obsahuje charakteristiku predmetov, ciele, kľúčové kompetencie, stratégie vyučovania, učebné zdroje a kritériá hodnotenia.

Pri analýze ŠkVP prvej školy nás zaujalo, že učebné osnovy sú spracované veľmi podrobne. Zároveň sme si však všimli, že vo veľkej miere kopírujú štruktúru vzdelávacieho

štandardu. Takýto postup síce zabezpečuje súlad so štátnym kurikulumom, ale otázne je, do akej miery dokument ukazuje vlastnú prácu školy. ŠkVP je potom rozsiahly a formálne úplný, no jeho pridaná hodnota pre učiteľa nemusí byť vždy dostatočná.

Druhá škola, kde pôsobí U2, sa nachádza na sídlisku v Banskej Bystrici a má charakter väčšej mestskej školy. Jej školský vzdelávací program nebol v čase skúmania dostupný na webovom sídle školy, hoci podľa školského zákona má byť tento dokument zverejnený na verejne prístupnom mieste. Z tohto dôvodu bolo potrebné požiadať vedenie školy o jeho sprístupnenie. Škola ponúka pestrú paletu aktivít a dôraz kladie na moderné metódy, informačno-komunikačné technológie, aktívne učenie a rozvoj čitateľskej gramotnosti. V tomto prípade je výraznejšia profilácia školy, no problémom zostáva nižšia verejná dostupnosť dokumentu.

Porovnanie oboch školských vzdelávacích programov ukazuje napätie medzi formálnou úplnosťou a praktickou využiteľnosťou. Prvá škola má dokument dostupný a veľmi podrobne spracovaný, ale silno naviazaný na štandardy. Druhá škola pôsobí profilovo bohatšie, no problémom je jeho dostupnosť. V oboch prípadoch sa teda potvrdzuje, že nestačí, aby dokument iba existoval. Dôležité je, či je zrozumiteľný, dostupný a využiteľný v praxi.

Kritérium	Škola U1	Škola U2
Typ školy	Menšia plnoorganizovaná škola v obci na Liptove.	Väčšia mestská škola v Banskej Bystrici.
Dostupnosť ŠkVP	Dokument je zverejnený na webovom sídle školy.	Dokument nebol dostupný online, bol sprístupnený po osobnej komunikácii.
Profilácia	Dôraz na projekty, regionálne a environmentálne aktivity.	Dôraz na moderné metódy, IKT, aktívne učenie a čitateľskú gramotnosť.
Vzťah k ŠVP/VŠ	Silná väzba na vzdelávací štandard; osnovy sú často totožné so štandardom.	ŠkVP vychádza zo ŠVP, ale viac sa prejavuje profilácia školy.
Riziko	Formálnosť a prepisovanie štandardov.	Slabšia dostupnosť dokumentu pre verejnosť.
Interpretácia	Dokument je formálne prepracovaný, ale školská konkretizácia je slabšia.	Dokument pôsobí profilovo bohatšie, problémom je však jeho dostupnosť.

Tabuľka 2 – Komparácia školských vzdelávacích programov

Zdroj: vlastné spracovanie

Analýza tematických výchovno-vzdelávacích plánov

Tematický výchovno-vzdelávací plán U1 má tabuľkovú formu a je rozdelený na jazykovú a slohovú časť a na literatúru. Obsahuje základné údaje o škole, stupni vzdelania, vzdelávacej oblasti, časovej dotácii, ročníku, triede a vyučujúcom. Učivo je rozdelené podľa časovej dotácie do tematických celkov. Názvy tematických celkov pre 5. ročník, napríklad *Zhovárame sa a diskutujeme*, *Píšeme si so známymi* či *Chceme byť informovaní*, sa zhodujú s kapitolami v učebnici slovenského jazyka a literatúry. Samotná zhoda s učebnicou nemusí byť problémom. Problémom sa stáva až vtedy, keď učebnica automaticky určuje celé plánovanie bez toho, aby učiteľ zvažoval potreby triedy a vlastné didaktické ciele.

Pri TVVP U1 možno pozitívne hodnotiť jeho prehľadnosť, väzbu na výkonový štandard a zaradenie prierezových tém. Zároveň však plán miestami pôsobí ako dokument vytvorený najmä preto, aby spĺňal požadovanú formu. Ako príklad možno uviesť cieľ, podľa ktorého má žiak poznať korektorské značky a pracovať so slovníkmi. Pri piatom ročníku sa na tomto mieste žiada opatrnosť. Ak majú korektorské značky žiakovi pomôcť opraviť vlastný text, môžu byť užitočné. Ak sa však stanú samostatnou požiadavkou bez jasného prepojenia s tvorbou textu, pôsobia skôr náročne a formálne.

TVVP U2 má tiež tabuľkovú podobu. Obsahuje rozvrhnutie učiva podľa mesiacov, tému, obsahový a výkonový štandard, kľúčové kompetencie, prierezové témy a medzipredmetové vzťahy. Plán je prevzatý z učiteľského portálu a následne upravený. V praxi je takýto postup pochopiteľný, pretože učitelia pracujú pod časovým tlakom. Na druhej strane sa tu ukazuje riziko, že hotový plán nemusí dostatočne zohľadniť konkrétnu triedu, tempo žiakov ani podmienky školy.

Oba TVVP sú si štruktúrne podobné. Obe učiteľky pracujú so zložkami predmetu, časovou dotáciou a vzdelávacím štandardom. Rozdiel sa ukazuje najmä v spôsobe ich tvorby. Pri U1 je výraznejšia práca predmetovej komisie a aktualizácia plánu, pri U2 je zreteľnejší vplyv hotového vzoru. Ani jeden z plánov však výraznejšie neukazuje, ako sa bude pracovať s rozdielnymi potrebami žiakov alebo ako sa bude vyhodnocovať splnenie cieľov.

Kritérium	TVVP U1	TVVP U2
Pôvod plánu	Plán vzniká a aktualizuje sa v spolupráci s predmetovou komisiou.	Plán je prebratý z portálu Zborovňa a upravený podľa potreby.
Štruktúra	Tabuľková forma, delenie na jazykovo-slohovú a literárnu časť, časová dotácia, tematické celky, štandardy, prierezové témy.	Tabuľková forma, rozvrhnutie podľa mesiacov, témy, obsahový a výkonový štandard, kompetencie, prierezové témy a medzipredmetové vzťahy.
Vzťah k učebnici	Názvy tematických celkov sa výrazne zhodujú s názvami kapitol v učebnici.	Štruktúra je tiež úzko previazaná s učebnicou a hotovým vzorom.
Silná stránka	Prehľadnosť, nadväznosť na štandard, možnosť orientácie v priebehu školského roka.	Úspora času, formálna úplnosť, jasné časové rozvrhnutie.
Slabá stránka	Riziko mechanického kopírovania učebnice a štandardov; slabšie zohľadnenie potrieb triedy.	Riziko preberania hotového plánu bez dostatočnej úpravy pre konkrétnu triedu.
Interpretácia	TVVP môže byť pomôckou, ak sa priebežne upravuje; inak sa mení na formálny dokument.	TVVP šetrí čas, ale význam má najmä vtedy, keď je upravený pre konkrétnu triedu.

Tabuľka 3 – Komparácia TVVP učiteľiek U1 a U2

Zdroj: vlastné spracovanie

Funkčnosť pedagogickej dokumentácie

Zistenia ukazujú, že pedagogická dokumentácia nie je sama osebe ani dobrá, ani zlá. Rozhodujúce je, ako sa s ňou pracuje. Ako dobrý sluha funguje vtedy, keď učiteľovi poskytuje

prehľad, pomáha mu plánovať postup učiva a pripomína mu väzbu na vzdelávací štandard. V tomto zmysle má TVVP organizačnú aj orientačnú funkciu.

Ako zlý pán sa dokumentácia prejavuje vtedy, keď sa jej tvorba zmení na povinné vyplňanie tabuliek, kopírovanie štandardov alebo preberanie hotových plánov bez ďalšieho premyslenia. Vtedy dokument síce formálne existuje, ale jeho spojenie s vyučovaním je slabé. Učiteľ ho vytvorí alebo upraví preto, že sa to od neho očakáva, nie preto, že by mu reálne pomáhal pri plánovaní hodín.

Za dôležité považujeme najmä prepojenie dokumentácie s učebnicou. Učebnica je prirodzenou pomôckou učiteľa, ale nemala by mechanicky určovať celý tematický plán. Ak TVVP iba kopíruje kapitoly učebnice, stráca vlastnú plánovaciu funkciu. Učiteľ by mal mať priestor rozhodnúť, ktoré témy potrebuje presunúť, rozšíriť, zjednodušiť alebo viac prepojiť s komunikačnými činnosťami žiakov.

Podobne nestačí, aby sa výkonový štandard iba objavil v tabuľke. Dôležité je, čo s ním učiteľ urobí. Musí ho premeniť na konkrétny a primeraný cieľ vyučovacej hodiny. Práve tu sa ukazuje, či je dokumentácia živým pracovným nástrojom, alebo iba textom, ktorý sa založí do školskej dokumentácie.

Limity sondy a odporúčania pre ďalší výskum

Sonda bola realizovaná na malej vzorke dvoch učiteliek a dvoch škôl, preto jej výsledky nemožno zovšeobecňovať na všetky základné školy. Jej prínos vidíme skôr v pomenovaní problémových miest, ktoré sa v praxi opakujú a zaslúžia si ďalšiu pozornosť. Limitom je aj absencia predvýskumu a skutočnosť, že práca s dokumentáciou nebola sledovaná priamo počas vyučovania.

V ďalšom výskume by bolo vhodné rozšíriť počet respondentov, doplniť analýzu väčšieho súboru TVVP a ŠkVP, zaradiť pozorovanie vyučovacích hodín a porovnať plánovanú podobu výučby s jej reálnou realizáciou. Osobitnú pozornosť by si zaslúžilo aj zisťovanie, či učitelia dokumenty používajú počas školského roka ako pracovný nástroj, alebo ich vnímajú najmä ako dokumentáciu potrebnú pri kontrole.

Záver

Cieľom štúdie bolo zistiť, či vybraná pedagogická dokumentácia učiteľa slovenského jazyka a literatúry funguje v praxi ako pomoc pri plánovaní, alebo skôr ako administratívna záťaž. Zistenia ukazujú, že odpoveď nie je jednoznačná. ŠkVP a TVVP poskytujú učiteľovi rámec, prehľad v učive a väzbu na štátne kurikulumné dokumenty. Zároveň však často nesú znaky formálnosti, preberania štandardov, učebnicovej štruktúry alebo hotových vzorov.

Pedagogická dokumentácia sa stáva dobrým sluhom vtedy, keď je funkčná, pravidelne aktualizovaná a prepojená s konkrétnou triedou. Učiteľovi má pomáhať plánovať, rozhodovať sa a premýšľať o tom, čo žiaci skutočne potrebujú. Zlým pánom sa stáva vtedy, keď je jej hlavným cieľom len splniť administratívnu požiadavku a jej obsah zostáva odtrhnutý od reality vyučovania.

Z výsledkov sondy preto vyplýva, že problémom nie je samotná existencia pedagogickej dokumentácie, ale spôsob jej používania. Ak má dokumentácia podporovať kvalitu jazykovej edukácie, nemala by byť iba statickým textom uloženým v archíve školy. Mala by byť živým

pracovným materiálom, ku ktorému sa učiteľ vracia, upravuje ho a prispôsobuje ho vlastnej triede. V kontexte kurikulárnych zmien bude dôležité, aby nové dokumenty nezvyšovali iba administratívnu záťaž, ale aby učiteľovi skutočne pomáhali pri jeho práci.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.

Použitá literatúra

1. GAVORA, Peter, 2008. Úvod do pedagogického výskumu. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. ISBN 978-80-223-2391-8.
2. GREGOROVÁ, I., 2015a. Inovácia vzdelávacích štandardov zo slovenského jazyka a literatúry. In: Jazyk a literatúra. Roč. 2, č. 1. ISSN 1339-7184.
3. GREGOROVÁ, I., 2015b. Vzdelávacie štandardy zo slovenského jazyka a literatúry verus inovované vzdelávacie štandardy zo slovenského jazyka a literatúry – zmeny, problémy, výzvy. In: Jazyk a literatúra [online]. Roč. 2, č. 4. ISSN 1339-7184. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/jazykaliteratura/cislo4_2015.pdf.
4. Inovovaný štátny vzdelávací program pre druhý stupeň základnej školy v Slovenskej republike ISCED 2, 2015. Bratislava: Štátny pedagogický ústav [online]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_nsv_6_2_2015.pdf.
5. KESSELOVÁ, J., J. KUPCOVÁ a J. PALEŇČÁROVÁ, 2003. Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo. Bratislava: Mladé letá. ISBN 80-10-0038-X.
6. LIGOŠ, Milan, 2009. Základy jazykového a literárneho vzdelávania I. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku. ISBN 978-80-8084-429-5.
7. LIGOŠ, Milan, 2016. Vyučovanie slovenčiny ako materinského jazyka v kontexte nových výziev a perspektív. In: Jazyk a literatúra. Roč. 3, č. 3 – 4. ISSN 1339-7184.
8. LIGOŠ, Milan, 2020. Tri piliere kvalitatívnej transformácie výučby materinského jazyka I. (Rámcové východiská). In: Studia scientifica facultatis paedagogicae [online]. Roč. 19, č. 3. ISSN 1336-2232. Dostupné z: http://studiascientifica.ku.sk/wp-content/uploads/2020/09/ssf_3_20_s_obalkou.pdf.
9. LIPTÁKOVÁ, Ľudmila et al., 2011. Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0462-9.
10. Rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, 2015 [online]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/rup_zs_pre-z-s-vyu_ovac_m-jazykom-slovensk_m.pdf.
11. ROSA, V., I. TUREK a M. ZELINA, 2000. Milénium. Bratislava: Iris. ISBN 80-89018-36-X.
12. TUREK, I., 2008. Didaktika. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-198-9.
13. Vzdelávací štandard zo slovenského jazyka a literatúry pre 2. stupeň základnej školy, 2014. Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia. Inovovaný ŠVP pre druhý stupeň ZŠ [online]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/7515.pdf>.
14. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245#c11>.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189